חדושי מרן ר"י הלוי

על התורה

בראשית

ע"ז דף ב' לע"ל מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין וכו' נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה וכו' אומרים לפניו רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה א"ל הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו' מיד יצאו בפחי נפש יצוות מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס אחרי' וכו' אומרים לפניו רבש"ע הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים בנינו הרבה מלחמות עשינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה א"ל הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו' וכן לכל אומה ואומה ע"כ.

לכאורה יפלא, היך יתלמס לנס לומר כן לפני הקב"ה שהכל גלוי לפניו, והיך יעיזו לומר לפניו שקר גלוי כזה שכל מה שעשו משווקים ומרחצאות וגשרים ומלחמות וכדומה לא עשו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, והרי זה יהי' לנגד"ל בשעה שגס כל תוכ"ע כבר ידעו ויכירו את בוראם ואת האמת כמו שהוא, ולא יהי' לו מקום לשקר כלל, והיך יעלה על דעתם לטעון שקר לפניו, ולא עוד אלא שיאמרו וכולם לא עשינו אלא וכו' היינו שבלעדי מה שהוא לזה התכלית לא עשו דבר, ואתמה לומר שקר כזה לפני הקב"ה שהכל גלוי לפניו. ונראה בביאור בדברי הגמ', דהאמת אין בדבריהם שקר כלל, וכל מה שטענו אמת הוא, וגס הקב"ה בתשובתו אינו חולק לנס כי שקריים הם רק עוסים שבעולם וכו' ולא שקריים, ובביאור בזה, דהנה שהתחלת הבריאה לא נברא בעולם אלא בשביל ישראל ובשביל התורה כמו שמביא רש"י מדברי חז"ל בתחלת ברא"ת בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתה יעו"ש, כן כל מה שנעשה ונתחדש בעולם מתחלת הבריאה ועד סוף כל הדורות הכל הוא רק לתכלית זה בשביל ישראל שיתעסקו בתורה, ולפ שהארץ נתן לבני אדם

ויש רשות לכל אחד לעשות כה כרצונו, כנ"ז מן הטעם הפקר, ולא נעשה בהטעם דבר מה שעיקרו לזה התכלית, וכבר האריך הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ וכתב שאפשר שיהיה מדם תרמון כלול יופי ויפי' התרמון הכוונ מזומן לפיום תסיד יצא בתחרית הימים ויחסר יום אחד בגל קיר אחד מן הקירות הכם ויהי' לו סבה להגלל ממות ישו"ת בדבריו, ועל דרך זה כל מה שהוכ"ע עושים משווקים וגשרים ומרחצאות וכדומה יש להם תכלית למעלה בשביל ישראל ובשביל התורה, ומין לך שום דבר בטולם מה שלא נעשה לזה התכלית, לך עכשיו מין אינו יודעים מהומה על כל מעשה מה היא תכליתו, אבל לע"ל שהשמת יתגלה לעין כל ומלאה הארץ דעה, אז כבר יהי' גלוי לכל חשבון כל מעשה ומעשה מכל מה שנעשה בעולם, לעורך ליזה תכלית ומטרה היתה מיועדת ומזומנת כל פעולה ופעולה וכל מעשה ומעשה, והכוכ"ע יוכהו אז לדעת כי כל מה שעשו בעולם ממלחמות וכיבוש כרכים והרבות כסף וזהב וגשרים ושווקים ומרחצאות ועוד, כולם לא נעשו אלא בשביל ישראל בכדי שיתעסקו בתורה, ויבאו לחבוע מהקב"ה שכר פעולתם, והקב"ה אומר להם שוטים שבעולם [ע"ז שהושבים שמגיע להם שכר עבור פעולותיהם אלו] כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לעורך עלמכם ולא היתה כוונתכם בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, רק למעלה הי' החשבון הזה, אבל אתם מלכם עשיתם כל זה לעורך עלמכם, ואין מגיע לכם שכר פעולה עבור מעשיכם, אבל המעשה אמת שכל מה שעשו לא עשו אלא בשביל ישראל בכדי שיתעסקו בתורה וכנ"ל.

מזמור שיר ליום השבת.

צריך להבין שיכותו של זה המזמור ליום השבת, ולכאורה היה מוכח כו מענין שבת כלל, ויש"ש בפירש"י דהפירוש הוא שהקן שהלויים יאמרו אותו במקדש ביום השבת והוא מדבר אדות יום שכולו שבת, והוא מהמשנה דתמיד פ"ז ישו"ש, אבל ישו"ש בילקוט שבשיר הרבה מדרשים דמזמור זה אדה"ר לאמרו ביום השבת, וצריך להבין מהו שיכותו ביחוד ליום השבת. ועיין בתרגום ריש שה"ש דקאמיר למזמור זה בין עשר שירות שנאמרו בעולם, וצריך לדעת מה מהותה של שירה זו, ועל מה נאמרה. ונראה ליסוד זה דמזמור הוא שבח והידאה על בריאת העולם בכללו, דהרי בכל מה שמתחדש בכל יום ממעשה בראשית אנו מברכין על זה, כמו ברכות יוצר אור ומעריב ערבים שנתקנו על תידושן בכל יום, ותנן בברכות דף י"ד על הזיקין ועל הזושות וכו' אומר ברוך עושה מעשה בראשית, הרי דעל כל תידוש שאנו רואין בבריאה לריכין לברך ולהודות, ואדה"ר מלא לפניו בריאה מחודשת ועולם כולו מחודש, וכי' כדין ניתן לאמר שירה ב"ז, ועד יום השבת לא נגמרה עוד הבריאה בולה, כי אף שהאדם נברא בתחרונה, אבל תכלית הבריאה הי' ביום השבת כדכתיב ויכל וגו' ביום השביעי מלאכתו אשר עשה,